

FAGSPRÅKET

- eit hinder for faget

AV
student
ELDAR HEIDE
Universitetet
i Tromsø

Språket i arkeologisk litteratur er ofte eit hinder for tankeformidlinga.

Formålet med ein fagartikkel bør vera å formidle tankar og resultat effektivt og utan mistyding til lesaren. Derfor må desse krava stillast til språket i ein fagartikkel, d.e. fagspråket:

- Klart
- Enkelt
- Knapp uttrykksmåte, utan "snirklar".

Det er vel alle samde i.

Skrekkeksempel

Likevel kan ein i arkeologisk litteratur lesa slikt som dette¹: Ei "differensiering med øst-samer som egen gruppe i vikingtid kan ha lingvistiske korrelater" (Odner 1984:70). Kva tyder dette? -At Odner trur austsamane utvikla sitt eige språk.

Bjørnar Olsen (1984:210) skriv om "de egalitære produksjonsrelasjonene med felles "eiendomsrett" og resiprok distribusjon". Dvs. at folket delte fangsten (reinen). "Meir folk" er "større aggregat av mennesker" (1984:212), og

reinen er ikkje eit skarve landdyr, men "den viktigste terrestriske dyreart" (1984:212). Når det blir større familiar, da "har (vi) å gjøre med (...) demografiske forhold preget av et noe høyere individtall pr. familie" (1984:211).

Frå Axel Christophersen (1982:110): "En håndverksmessig aktivitet som går ut over den begrensede husflidsproduksjonen møter vi i en del landsbybebyggelser ..." Er "håndverksmessig aktivitet" i denne samanhengen anna enn "handverk"? Er "husflidsproduksjon" her meir enn "husflid"? Er "landsbybebyggelser" noko anna enn landsbyar?

Lewis Binford skriv om indianarar som hadde "... sites of election for occupation, adjacent to prominent loci of availability for exploiting aquatic resources" (1962:223). Kva er det mannen prøver å få trykt ut? Jo, at indianarane slo seg ned der det var godt å drive fiske (Ein kan fiske både fisk og skjel, og meir kjenner vi ikkje frå det arkeologiske materialet).

Da Binford skreiv dette, sat

han vel og tenkte "fisk", men innbilte seg at det blei meir vitskapleg når han skreiv "aquatic resources" i staden. Lesaren les "aquatic resources", og må ut frå samanhengen tenke seg til at "aquatic resources" i dette tilfellet truleg er "fisk". Den enkle bodskapen må gå ein omveg om ein kode.

Kor desse "sites" er, det må lesaren gjette seg til, enda Binford sikkert sat og tenkte på det.

Grunnen til at vi ikkje får veta det, er at det akademiske idealet er å uttrykke seg upresist og generelt heller enn presist og direkte. Ein skal ikkje ta i stoffet med nevane. Nei, med fagleg avstand skal ein gripe det med framandordspinnsettar.

Men er det sant at spaden

blir meir vitskapleg om ein kallar han for "gravereiskap" - eller "terrestrialt transferensinstrument"?

Korfor er det slik?

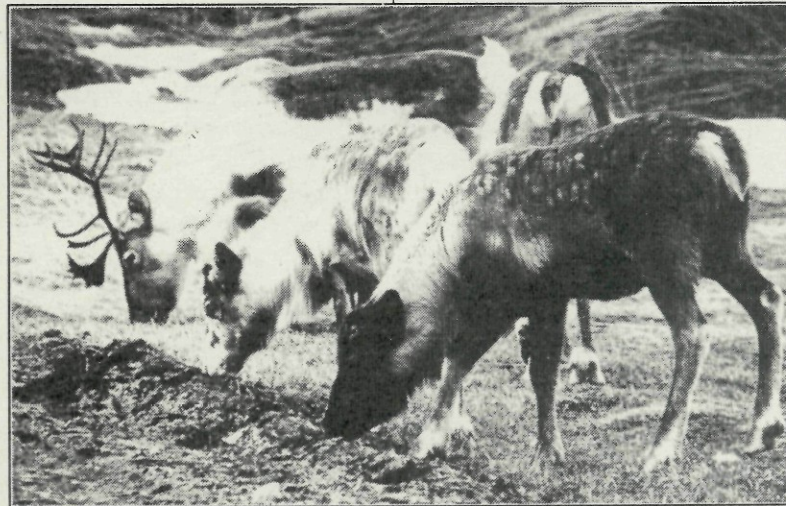
Argumenta eg har høyrte for framandord i fagspråket er 1. "det finst ikkje norske ord", 2. "folkelege ord er ikkje presise nok", 3. "det er praktisk å bruke engelsk når mesteparten av litteraturen er på engelsk".

Til det vil seg seia:

1. Arkeologane bruker ofte engelsk-latinske ord i staden for greie, innarbeidde norske ord som tyder akkurat det same.

2. Fagjargonen er ikkje presis. Det er svært upresist å skrive "akvatiske ressursar" når ein meiner fisk (og skjel).

3. Det er intellektuell latskap



"Terrestrisk dyr"

Foto: Studentarisa Utopia, Universitetet i Tromsø

¹Det er sjølvsagt dei verste døma eg dreg fram i denne artikkelen. Mykje av litteraturen (særleg i tradisjonell arkeologi) har ein klar stil utan jåleri. Det er problemet eg tek opp, for det som er greitt, er greitt.

²Det etterprosessuelle oppgjeret med nyarkeologien burde vel òg omfatta eit oppgjer med det jålete språket til nyarkeologane?

å ikkje ein gong prøve å halde oppe eit norsk fagspråk. Om det er enkelt å bruke engelske ord for den som les mykje engelsk, så er det vel enda enklare å avvikle heile det norske språket?

Eigentleg grunn

Som vi ser, held ikkje argumenta som blir brukt for dagens fagspråk. Kva er da årsaka?

Jåleri er ei viktig motivering. Mange trur det dei har på hjartet blir flottare og meir imponerende om dei uttrykker seg innfløkt, ikkje for direkte, og med "fine" ord.

For humanistfaga kjem i tillegg "kvasivitskapskomplekset" overfor naturvitskapane. M.a. arkeologien har jo blitt skulda for å ikkje vera "skikkeleg" vitskap, men snarare synsing og føleri (jfr. motiveringa for nyarkeologien²). Eit "vitskapleg" språk som ingen skjønner blir da "prov" for at ein steller med

eit vanskeleg og vitskapleg fag. (Eit utilgjengeleg språk er òg med på (sikkert utilsikta) å trygge kunnskapsmonopolet til forskingsinstitusjonane - kunnskap er makt.)

Men den viktigaste årsaka er vel at fagspråket signaliserer "arkeologisk etnisitet", for å seia det etterprosessuelt. Språket signaliserer at ein er av "dei innvigde" i gruppa, i motsetnad til "dei utanfor".

Det er vel egentleg snakk om eit prestasjonspress - dersom ein ikkje bruker gruppespråket, kan kollegaene tru ein ikkje kan det, at ein er inkompetent og useriøs.

Den faren er vel innbilt - det er kva ein har å melde fagleg som avgjer dommen. Og logisk sett burde den som klarer å kommunisere mest effektivt stille sterkast.

Vanvørdnad

Eit fagspråk som er tvers gjennom engelsk-latinsk er ekstra unødvendig i arkeolo-

gien, som tek for seg livsområde som i uminnelege tider har vori godt dekte av vanleg folkemål. Det er tull å snakke om "irrigasjon" og "domestikkat" når folk i tusen år har klart seg godt med "vatning" og "husdyr".

Eg meiner slikt er å vanvørde dei som har levd før oss og dyrka jorda og drivi sjøen i dette landet. Er vi blitt så "fisefine" at språket deira ikkje er bra nok for oss?

Eg påstår ikkje at alle ord ein har bruk for finst i vanleg folkemål. Vi kan ikkje slutte å bruke framandord. Poenget mitt er det sjølvsagde at det er unødvendig å bruke unøvdige framandord.

Dessutan er det skadeleg for faget

Arkeologien har to i seg til å vera eit fag elska av folket. Leivningane etter forfedrane ligg der folk bur, dei kan ta og kjenne på dei, og dei kan sjå dei kvar dag frå stovevindaug-

et. Men når vanlege folk gjerne må ha framandordbok, god tid og sterk motivasjon for å lesa ein arkeologisk artikkel, da er det med på å isolere faget frå samfunnet. Og det er vanskelegare å få skattepengar til eit fag som få kjenner.

Det er ikkje tvil om at arkeologane gjennom eit tiårs studium klarer å "komma inn i" fagspråket, og at det fungerer. Arkeologien lever som berre det. Mitt poeng er at det kanne fungert mykje betre. Med eit meir føremålstenleg språk kunne tankar, meiningar og resultat blitt formidla mykje lettare. Når det er ein kamp å trengje gjennom språket og inn til meininga, da går det energi tapt, både for studentane og for arkeologen som er trenna gjennom mange års språkmisbruk. Den energien kunne elles gått til fruktbart arkeologisk arbeid. Og faget vårt blei ikkje dårlegare om "lekfolk" lettare kunne få innblikk i det vi driv med.

LITTERATUR

- Binford, Lewis, 1962: "Archeology as anthropology", i American Antiquity bind 28:2, s 217-225
- Christophersen, Axel, 1982: Bebyggelsehistorisk tidsskrift nr 3-82. Den urbane varuproduktionens oppkomst og betydning for den tidigmidalderske byutviklingen.
- Odner, Knut, 1984: Finner og terfinner. Etniske prosesser i det nordlige Fenno-Skandia.
- Olsen, Bjørnar, 1984: Stabilitet og endring, UITØ.

Stort aggregat av mennesker.

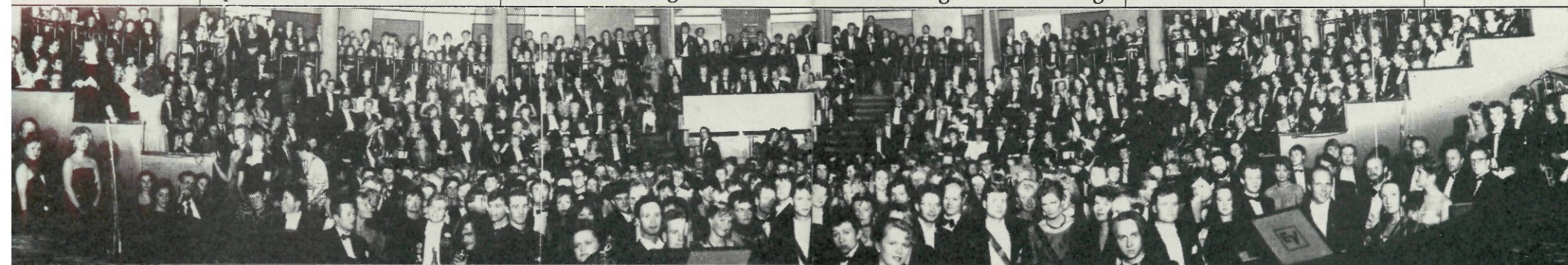


Foto: PR-gruppa i Trondheim

Bildet viser
Winston Churchill
og professor A. W.

Brøgger ved
inngangen til
vikingskipshuset en
høstdag 1948.

På vei inn mistet
Churchill sigaren,
og en av de
fremmøtte plukket
den opp.



Annonser
i Nicolay 1992
Priser:

1000,- 1/1 side
600,- 1/2 side
400,- 1/4 side
Vedlegg etter avtale

For praktiske
opplysninger kontakt:

Nicolay
ARKEOLOGISK TIDSSKRIFT

Universitetets Oldsaksamling
Frederiksgate 2, 0164 Oslo

Nicolay

1992

Nicolay
25
1967

års
jubileum



KJÆRE LESER

Visste du at dette nummeret av Nicolay foreligger i 2000 eksemplarer. At idet vi runder 25 års dagen har over 700 abonnenter fått dette bladet i postkassen akkurat som deg. Alle disse sluker sidene på samme måte som du vil gjøre når du har begitt deg inn i labyrintene til Tone Borchgrevink.

Et jubileumsskrift burde inneholde historikk over årene som er gått. Men hos oss finner du ikke noe slikt, rett og slett fordi det ikke har vært mulig å få noen til å skrive det. Litt synd, siden det er få ting som er dårligere dokumentert enn arkeologenes egen historie. For et tidsskrift som ustanselig preker formidling er dette til og med ganske pinlig, og vi tør ikke love noen bedring. Slår du deg ikke til tåls med dette, kan vi henvise til Karl Kallhovds artikkel i nummer 52-53/89. Forhåpentligvis har du det i hyllen; hos oss er det utsolgt.

Sammenlignet med moderinstitusjonen er vi fremdeles en ungsau. 25 år er ingen alder for den som har røttene i god jord. I tid strekker de seg ikke lenger tilbake enn til 1967, men tradisjonene er av de beste i Norden. Arkeologen A.W. Brøgger skal engang ha sagt at arkeologenes fremste oppgave er å gi folket det folket har skapt. Muli-gens var det den tråden Erik Schia begynte å nøste opp da han tiltrådte som bladets første redaktør. I alle fall var likhetene til den danske opplagsuksessen "Skalk" påfallende. Arkeologien skulle ned fra pidestallen og ut til deg og meg.

Studenter er blitt til unge forskere i våre spalter.

Nicolay har ved årets utgang publisert snau 2500 sider arkeologi, fordelt på 60 numre. Lite av dette ville du finne andre steder, og derfor finnes det heller ikke noe alternativ til oss. Fra nyttår overtar nye krefter i redaksjonen som sikrer at Oldsaksamlingens gullkorn blir spredt for alle vinder.

Du trenger ikke metall-detektor for å finne verdier i Nicolay.

Sjur Harby

3

Nicolay

ARKEOLOGISK TIDSSKRIFT

Utgitt av studentene ved Universitetets Oldsaksamling, Oslo

Redaktør: Sjur Harby

Redaksjonen: H. Glørstad, I. Holm, A. Traaholt, E. Uleberg og R. Henriksen

Utforming & sats: Ford & Solheim 09 914262
Forside: Ann-Turi Ford, Ford & Solheim
Trykk: Sandvig A/S, 100% resirk. papir
Opplag: 2000

Abonnement kan tegnes ved skriftlig henvendelse til:

NICOLAY - arkeologisk tidsskrift
Universitetets Oldsaksamling
Frederiksgt. 3

0164 Oslo

Postgiro nummer:

Norge: 0806 2050250

Danmark: 0575143

Sverige: 84 20 63-0

Abonnement NKr. 100,-

ISSN 0332/8937

Utgitt med støtte fra SiO

Copyright: Nicolay

Ettertrykk tillatt når kilden oppgis.

FORFATTERINSTRUKS

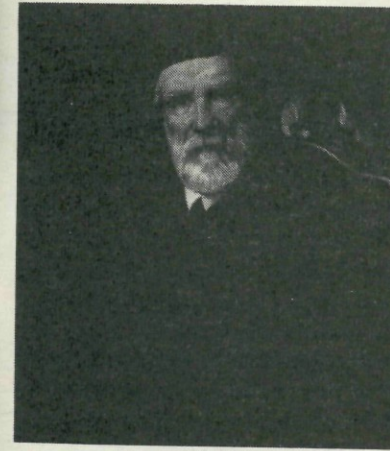
Artikler mottas på skandinaviske språk eller engelsk. Artiklene skal leveres på diskett, og skal ikke være på mer enn 6 maskinskrevne sider (1 1/2 linjeavstand) inkludert illustrasjoner.

Notesystemet følger Harvardmodellen (forfatternavn, år, side) eks: (Rygh 1881:1). Avsnitt markeres med enkel åpen linje i manus. Korrektur leses av redaksjonen.

Artikkelen returneres ikke uten at det foreligger skriftlig ønske om det. Artikler skal leveres i Word Perfect format.

Redaksjonen trykker kun artikler der det foreligger avtale mellom forfatter og redaktør. Redaksjonen forbeholder seg mulighet til å forkorte artikler etter avtale med forfatteren.

FRIST FOR INNSENDING AV ARTIKLER TIL NESTE NUMMER: 01.02.1993.



Nicolay Nicolaysen (1817-1911) ble i 1860 ansatt som antikvar av stortinget for å "beskæftige sig med Rigets Fortidslevninger". Vervet ble knyttet til Forening til norske Fortidsminnesmærkers bevaring. Han hadde en meget omfattende utgraving og undersøkelses virksomhet i løpet av sin karriere. De mest kjente er hans utgraving av Munkelivsklosteret i Bergen, Mariakirken i Oslo og utgravingen av Gokstadskipet, men dette er bare brøkdeler av hans samlede arbeide. Han deltok også aktivt i restaureringen av Trondheims domkirke og kongehallen på Bergenshus. Han har også ytet en betydelig innsats for kunsthåndverkets fremme. Han stod bla. bak opprettelsen av Kunstindustrimuseet i Oslo. Nicolaysen hadde en omfattende litterær produksjon. Hans mest kjente verker er: "Mindesmærker af Middeldalderens Kunst i Norge", "Norske stiftelser" (1-5), "Norske Magazin" (1-3), "Norske Bygninger fra Forntiden" (1-3), "Norske Fornlevninger", "Langskipet fra Gokstad" og "Kunst og Haandværk fra Norges Fortid". Han stod også for utgivelsen av "Aarsberetningerne fra Foreningen til Norske Fortidsminnesmærkers Bevaring" fram til 1899, der han redegjorde for årets utgravninger og undersøkelser. HG

INNHold

Raknehaugen - likevel en gravhaug?
Av Bjørn Myhre 4

Knokkelflisene fra Raknehaugen
Av Berit J. Selleveld 10

Snorre og labyrinten
Av Tone Borchgrevink 14

Vi må vite hvem vi er!
Av E. Uleberg og S. Harby 22

DEBATT
Metallsøker
Av Lars Pilo 36

Av S. Harby og E. Uleberg 40

Av Brit Solli 42

Av Lil Gustafson 46

Kulturminnevern
Av Geir Helgen 50

Av Terje Gansum 52

Arkeologisk språk
Av Eldar Heide 58

En reise til Berlin
Av Ingvald Undset 62

En gravning med skolbarn
Av S. Carlstrøm og L. Forseth 70

Människor och landskap
Av I. Holm og G. B. Jerpåsen 78

Blant vikinger i Berlin
Av S. Harby og E. Uleberg 82

Intervju med Sarah Rosenbaum
Av Hilde Mørch 84

Arkologene tegner
Av A. E. Christensen 90

